

2. Chepmen, N. *Tsifrovyye tekhnologii mul'timedia*. [Digital multimedia technology]. Moskva.

3. *Aktual'nyye problemy biologicheskikh i informatsionnykh tekhnologiy, ekonomiki i fundamental'nykh nauk: nauchnyy fakul'tet*. (2007). [Topical issues of biological and information technologies, economics and basic sciences: Faculty of Science]. Vinnitsya.

4. *Mul'timediynaya prezentatsiya i metodika effektivnogo navsegda protsesssa*. (2010). [Multimedia presentation and methods of effective forever process]. Chernigov.

5. Vasil'eva, D. V. (2013). *Mul'timedia na urokakh matematiki: 5-6 klasi*. [Multimedia in math lessons: 5-6 grades].

6. Solomakhina, I. A. (2004). *Mul'timediynnye sredstva v obuchenii inostrannomu yazyku*. [Multimedia means in teaching a foreign language].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУЧАЙ Тетяна Петрівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки і психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: порівняльна педагогіка.

КУЧАЙ Олександр Володимирович – доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: порівняльна педагогіка.

МАРИНЕЦЬ Надія Василівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: порівняльна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KUCHAY Tetyana Petrovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Psychology of the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakoczi II.

Circle of scientific interests: comparative pedagogy.

KUCHAY Oleksandr Volodymyrovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Circle of scientific interests: comparative pedagogy.

MARYNETS Nadiya Vasyilivna – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of History and Social Disciplines of the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakoczi II.

Circle of scientific interests: comparative pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 07.07.2020 р.

УДК 378

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-189-29-33

МЕЛЬНИЧУК Ірина Миколаївна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5527-0655>

e-mail: ir.melnychuk@gmail.com

ПАШКО Мар'яна Зіновіївна –

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5868-7472>

e-mail: marianazayets@gmail.com

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розвиток сучасної медичної освіти в Україні базується на підготовці висококваліфікованих і компетентних фахівців медичних спеціальностей. Глобалізаційні та інтеграційні процеси, які спостерігаються в сучасному світі супроводжуються мобільністю студентів, які мають змогу здобувати вищу освіту в різних країнах. Така тенденція спостерігається й у медичних

закладах вищої освіти нашої держави, де щороку збільшується кількість іноземних студентів, що підкріплюється прийняттям законодавчо-правових актів. Так, у Постанові Кабінету Міністрів України (КМУ) «Про навчання іноземних громадян в Україні» (1993 р.) визначаються основні чинники, які сприятимуть реалізації міжнародних програм в освітній сфері. У Законі України «Про засади державної мовної політики» (2012 р.), наголошується на важливості «забезпечення

умов для вивчення української мови як державної ... і викладання ... на відповідних рівнях освіти у державних і комунальних навчальних закладах» [2]. У Концепції формування системи експортування освітніх послуг України на період 2011–2020 рр. вказується, що «в системі вищої освіти в світі за межами своїх країн навчається близько 2,8 млн. студентів. Передбачається, що до 2025 р. їх кількість зросте до 7,2 млн. осіб» [5].

Таким чином, актуалізується проблема використання української мови в підготовці майбутніх фахівців медичної галузі. Актуальність формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей підкреслюється ще й тим, що для спілкування з пацієнтами під час практичних занять в університетській лікарні іноземні студенти повинні використовувати українську мову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів у медичних закладах вищої освіти України залишається актуальною, про що свідчать численні наукові розвідки. Науковці розглядають особливості мовної підготовки іноземних студентів до діалогічної взаємодії у майбутній професійній діяльності лікаря (М. Заєць [1]); теоретичні засади реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців (Л. Кайдалова, Г. Тимошук [3]); специфіку освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України (Н. Калашнік [4]); різні аспекти підготовки майбутніх фахівців засобами інтерактивних технологій (І. Мельничук [6; 7]) та ін.

Мета статті – розкрити основні принципи формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей в процесі використання інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація освітнього простору в сучасному світі висуває вимоги до якості навчання іноземних студентів у медичних закладах вищої освіти України. На якість освіти, як відомо, впливають різні чинники, зокрема мовна та соціальна адаптація. Тому іноземні студенти потребують україномовної підготовки в процесі навчання, яку зможуть використовувати під час практичних занять у професійній діяльності лікаря.

Для іноземного студента-медика гарантією якісної професійної підготовки є володіння мовою навчання. Практичний курс української мови, як іноземної, починається з перших днів навчання в медичному закладі вищої освіти і продовжується після закінчення вивчення дисципліни під час клінічної практики в закладах надання медичної допомоги. Навчальний матеріал структурується за конкретними темами. У межах теоретичних занять засвоюються україномовні конструкти, формуються мовні та комунікативні навички й вміння. Практичні заняття іноземної (української) мови будуються відповідно до принципів сучасної методики вивчення нерідної мови на комунікативній основі. Одним із ключових принципів навчання іноземних студентів медичного профілю є принцип мовної спрямованості навчання, поступовий підхід до засвоєння нерідної мови як до навчання мовної діяльності [4, с. 62].

Формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів – майбутніх лікарів зумовило вирішення таких питань, як забезпечення мотивації студентів-іноземців до опанування українською мовою як засобу професійного спілкування впродовж навчання та клінічної практики; використання інтерактивних технологій для формування особистісно-розвивального освітнього середовища з метою вдосконалення теоретичної підготовки іноземних студентів українською мовою, а також набуття комунікативних умінь і навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності лікаря.

У процесі україномовної підготовки важливо приділяти особливу увагу комунікативним потребам студентів-іноземців:

– звертати увагу на вивчення основних україномовних одиниць, понять, необхідних для мовної підготовки;

– спрямувати зусилля на розвиток основних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо);

– формування соціокультурної компетенції, що забезпечує іноземним студентам стати суб'єктами навчального процесу, повноправними носіями культурної інформації.

Для виявлення особливостей формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей проаналізовано Типову програму нормативної навчальної дисципліни для іноземних студентів вищих

навчальних закладів Міністерства охорони здоров'я України (галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»), магістерський рівень вищої освіти, спеціальності 222 «Медицина» [9]. Враховано, що в усіх медичних закладах вищої освіти України проводиться україномовна підготовка студентів з інших країн. Для прикладу взято Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського. Для іноземних студентів усіх спеціальностей тут викладається предмет «Українська мова як іноземна». Вивчення дисципліни здійснюється впродовж двох семестрів на 1 та 2 курсах і передбачає такі завдання:

1) забезпечити комунікативні потреби іноземних студентів у побутовій, навчально-професійній, соціально-культурній і навчально-науковій сферах та формувати комунікативну компетентність, яка сприятиме становленню мовної особистості майбутнього фахівця медичної галузі;

2) забезпечити високий рівень загальномовної підготовки студентів з інших країн;

3) закласти основи знань з української мови, з перспективою їх подальшого використання в професійній діяльності майбутніх лікарів-іноземців під час клінічної практики.

Запропонована організація навчального процесу спонукає студентів систематично вивчати українську мову як іноземну впродовж навчального року. Основними видами навчальної діяльності студентів є:

а) практичні заняття, на яких засвоюється і теоретичний матеріал;

б) самостійна робота студентів.

Організація практичних занять спрямовується на вирішення таких завдань:

1) вивчення основ української мови, її граматичних категорій, вироблення комунікативних умінь і навичок;

2) практичне оволодіння українською мовою в межах програми та основ комунікативних функцій, складання діалогів;

3) вироблення вмінь користування українською мовою в професійній сфері.

Студентам на практичних заняттях з україномовних дисциплін рекомендується:

– коротко записувати лексико-граматичний матеріал, що пояснюється викладачем;

– виконувати письмові завдання;

– робити усні повідомлення з пройденої лексичної тематики;

– вести діалоги.

Поточна навчальна діяльність студентів

контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами.

Зазвичай застосовуються такі способи діагностики рівня підготовки студентів:

– контрольне читання текстів українською мовою;

– виконання граматичних вправ для засвоєння специфіки використання українських слів, побудови речень;

– усне повідомлення для виявлення вмінь іноземних студентів правильної вимови українських слів;

– розв'язування ситуативних задач професійного змісту;

– тести для виявлення рівня україномовного словникового запасу;

– складання діалогів для встановлення рівня розуміння іноземними студентами їх смислового наповнення.

Задля ефективного формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей використовуються методи інтерактивної взаємодії. У контексті підготовки іноземних студентів до володіння українською мовою «інтерактивне навчання розглядається як педагогічний процес, що є сукупністю закономірних, послідовних активних взаємодій викладача та студентів на основі використання інтерактивних методів і спрямовується на стимулювання природної активності майбутніх фахівців (розумової, емоційної, соціальної) у практичній діяльності – спочатку в умовах професійної підготовки, а в майбутньому – під час виконання професійних функцій» [3, с. 79–80].

Найбільш широкого використання в україномовній підготовці іноземних студентів медичних спеціальностей набули такі методи:

– аудіолінгвальний;

– метод перегляду та обговорення відеофрагментів;

– метод групової дискусії (Cooperative Learning);

– професійно-комунікативні

дидактичні ігри;

– технологія «Телеміст»;

– використання інформаційних, технічних, навчально-методичних засобів навчання, призначених для організації інтерактивної взаємодії іноземних студентів – майбутніх лікарів один з одним і з викладачем;

– застосування професійно-мовленевих ситуацій інтерактивної взаємодії тощо.

Застосування означених методів в освітньому процесі медичного університету зумовлено необхідністю наблизити освітню діяльність студентів під час вивчення української мови до реальних умов лікарської практики в українських медичних закладах для навчання майбутніх лікарів-іноземців налагоджувати оптимальну діалогічну взаємодію на рівні «лікар – пацієнт». Кожне заняття з української мови як іноземної може проводитися зі студентами із застосуванням одного і більше інтерактивних методів.

Згідно з вимогами Стандартів вищої медичної та фармацевтичної освіти і Загальноосвітнього стандарту з української мови як іноземної [8], дисципліна забезпечує набуття студентами таких компетентностей:

– інтегральних: здатність розв'язувати не лише типові, а й складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в процесі навчання чи в окремій сфері побутової, або ж професійної діяльності, що передбачає застосування мовно-комунікативних знань, умінь і навичок; інтенційних програм, стратегій і тактик українськомовного спілкування;

– загальних: здатність здобувати сучасні знання; спілкуватися іноземною (українською) мовою; здатність генерувати нові ідеї (творчість); здатність опрацювати й аналізувати інформацію, отриману з різних джерел; здатність застосовувати набуті знання у відповідних комунікативних (практичних) ситуаціях; здатність абстрактно мислити, аналізувати й синтезувати; здатність працювати в команді;

– спеціальних (фахових, предметних): здатність відтворювати вже відомі й розпізнавати нові лексичні одиниці, використовувати їх у відповідних комунікативних ситуаціях; пояснювати значення загальнонавчаних слів, професіоналізмів, загальнонаукових і спеціальних наукових термінів; здатність граматично правильно утворювати словосполучення, речення та модифікувати їх у текст як логічно завершену послідовність.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На основі аналізу, узагальнення наукових джерел, нормативних документів аргументовано доцільність формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. Україномовна підготовка іноземних студентів медичних закладів вищої освіти є надзвичайно

важливою складовою професійної підготовки майбутнього фахівця медичної галузі. Вивчення мови за професійним спрямуванням зараз набуває особливого значення для майбутніх лікарів, і саме викладач повинен використовувати такі форми і методи, щоб цей процес був цікавим і бажаним для студентів. Для досягнення окресленої мети доречно використовувати технології інтерактивного навчання, за допомогою яких студенти-іноземці матимуть змогу навчитися чітко формулювати і висловлювати свою думку українською мовою, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію професійного змісту, тобто активно використовувати здобуті знання і навички україномовного спілкування в практичній професійній діяльності в ролі медичного працівника під час клінічної практики. Систематичне використання в освітньому процесі інтерактивних методів навчання спрямоване на активізацію навчально-пізнавальної, самостійної, комунікативної діяльності іноземних студентів медичних спеціальностей в процесі вивчення української мови на основі посиленої міжособистісної взаємодії викладача та студентів. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці навчально-методичного забезпечення для інтеграції педагогічних інтерактивних технологій в процесі здобуття вищої медичної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Засць М. Особливості мовної підготовки іноземних студентів до діалогічної взаємодії у майбутній професійній діяльності лікаря / М. Засць, І. Мельничук // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Вип. 715. Педагогіка та психологія. Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2014. С. 71–77
2. Закон України «Про засади державної мовної політики». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 23. ст. 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>
3. Кайдалова Л. Г. Теоретичні засади реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх економістів на основі використання інтерактивних методів навчання / Л. Г. Кайдалова, Г. В. Тимошук // Матеріали методол. семінару «Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації», ч. 2. К. : Ін-т одарованої дитини НАПН України, 2014. С. 78–82
4. Калашнік Н. В. Особливості освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України / Н. В. Калашнік // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2016. Вип. 1 (83). С. 60–66

5. Концепція формування системи експортування освітніх послуг України на період 2011-2020 рр. URL: <http://ua.convdocs.org/docs/index-38108.html>

6. Мельничук І. М. Діалогічність інтерактивного навчання майбутніх фахівців у вищій школі / І. М. Мельничук, Л. М. Романишина // Вісник національного ун-ту оборони. 2013. Вип. 2 (33). С. 95–100

7. Мельничук І. М. Особливості професійної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів / І. М. Мельничук, О. В. Яцишина // Науковий вісник Ужгородського національного ун-ту. Сер. Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 27. С. 119–121

8. Стандарт з української мови як іноземної (рівні: А1, А2, В1, В2, С1). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.06.2014, № 750) / укл. Н. С. Ніколаєва, Н. О. Бондарєва, А. А. Дем'янюк, М. В. Шевченко та ін. 23 с. URL: <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/1410876247/>

9. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна (українськомовна форма навчання)» для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я» / уклад. : С. М. Луцак, О. В. Гончарук, Г. Я. Іванишин та ін. Київ. 2016. 168 с.

REFERENCES

1. Zayets, M., Melnychuk, I. (2014). *Osoblyvosti movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv do dialohichnoi vzaïemodii u maïbutnii profesiinii diïalnosti likaria*. [Features of language training of foreign students to dialogical interaction in the future professional activity of a doctor]. Chernivtsi.

2. *Zakon Ukrainy «Pro zasady derzhavnoi movnoi polityky»*. (2013). [Law of Ukraine «On the Principles of State Language Policy»].

3. Kaidalova, L. H., Tymoshchuk, H. V. (2014). *Teoretychni zasady realizatsii kompetentnisnogo pidkhotu do profesiinoi pidhotovky maïbutnikh ekonomistiv na osnovi vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia*. [Theoretical foundations for implementing competent approach to the training of future economists on the basis of using interactive methods of study]. Kyiv.

4. Kalashnik, N. V. (2016). *Osoblyvosti osvïtno-vykhovnoi roboty z inozemnyu studentamy u vyshchyykh medychnyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy*. [Peculiarities of educational work with foreign students in higher medical educational institutions of Ukraine]. Zhytomyr.

5. *Kontseptsiïa formuvannia systemy eksportuvannia osvïtних posluh Ukrainy na period 2011-2020 rr.* [Conception of formation of system of exporting educational services of Ukraine for the period of 2011-2020].

6. Melnychuk, I. M., Romanyshyna, L. M. (2013). *Dialohichnist interaktyvnoho navchannia maïbutnikh fakhivtsiv u vyshchii shkoli*. [Dialogue of interactive training of future specialists in high school]. Kyiv.

7. Melnychuk, I. M., Yatsyshyna, O. V. (2013). *Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky inozemnykh studentiv vyshchyykh medychnyykh navchalnykh zakladiv*. [Features of vocational training of foreign students of higher medical educational institutions]. Uzhhorod.

8. *Standart z ukraïnskoi movy yak inozemnoi (rivni: A1, A2, B1, B2, C1). Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.06.2014, № 750)*. [Standard from the Ukrainian Language as Foreign (levels: A1, A2, B1, B2, C1). Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 24.06.2014, № 750)].

9. *Tymchasova prohrama navchalnoi dysypliny «Ukrainska mova yak inozemna (ukraïnskomovna forma navchannia)» dlia inozemnykh studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv MOZ Ukrainy. Haluz znan: 22 «Okhorona zdorovia»*. (2016). [Temporary program of the educational discipline «Ukrainian Language as Foreign (Ukrainian language form of study)» for foreign students of higher educational institutions of the Ministry of Health of Ukraine. Field of knowledge: 22 Health Care]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МЕЛЬНИЧУК Ірина Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського.

Наукові інтереси: проблеми впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих закладах освіти.

ПАШКО Мар'яна Зіновівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського.

Наукові інтереси: теорія та методика професійної освіти, методика викладання іноземних мов, методика викладання української мови як іноземної.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MELNYCHUK Iryna Mykolaïvna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Higher Education Pedagogy and Social Sciences of I. Horbachevsky Ternopil National Medical University.

Circle of scientific interests: problems of introduction of innovative pedagogical technologies in the process of vocational training of future specialists in higher educational institutions.

PASHKO Mariana Zinoviïvna – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Lecturer of the Department of the Ukrainian Language of I. Horbachevsky Ternopil National Medical University.

Circle of scientific interests: theory and methods of vocational training, methods of teaching foreign languages, methods of teaching the Ukrainian language as foreign.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2020 р.